Συλλογή της Νομολογίας

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΕΙΣΑΓΓΕΛΕΑ
GIOVANNI PITRUZZELLA
της 13ης Ιανουαρίου 2022 [1]

Υπόθεση C-466/20

HEITEC AG
κατά
HEITECH Promotion GmbH,
RW

[αίτηση του Bundesgerichtshof
(Ανωτάτου Ομοσπονδιακού Δικαστηρίου, Γερμανία)
για την έκδοση προδικαστικής αποφάσεως]

«Προδικαστική παραπομπή – Σήματα της Ευρωπαϊκής Ένωσης – Απώλεια δικαιώματος λόγω ανοχής – Υπολογισμός της πενταετούς προθεσμίας – Διακοπή της προθεσμίας της απώλειας δικαιώματος λόγω ανοχής – Αποστολή εγγράφου οχλήσεως – Αποτελέσματα της απώλειας δικαιώματος – Παρεπόμενα δικαιώματα αποζημίωσης, πληροφόρησης και παράδοσης προϊόντων προς καταστροφή»

1. Το 2006, η association internationale pour la protection de la propriété intellectuelle (AIPPI) (διεθνής ένωση για την προστασία της διανοητικής ιδιοκτησίας) διαπίστωσε ότι η πλειονότητα των ευρωπαϊκών ομάδων, οι οποίες συμμετείχαν τότε στο έργο συγκεφαλαιώσεως που συντόνιζε η ένωση αυτή σχετικά με το ζήτημα της ανοχής των πράξεων προσβολής των δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας εν γένει και της διακοπής της ανοχής από τον δικαιούχο του προγενέστερου δικαιώματος ειδικότερα, «αναγνώριζ[ε] ότι το ζήτημα δεν [είχε] αποτελέσ[ει] αντικείμενο καμίας κανονιστικής ρύθμισης και ότι έχρηζ[ε], όπως εξάλλου το όλο ζήτημα […] της απώλειας δικαιώματος λόγω ανοχής, συμπληρωματικών διευκρινίσεων» [2]. Σχεδόν δεκαέξι έτη αργότερα και αφού το Δικαστήριο έθεσε τα πρώτα θεμέλια του κοινοτικού καθεστώτος της απώλειας δικαιώματος λόγω ανοχής με την απόφασή του Budějovický Budvar [3], η υπό κρίση προδικαστική παραπομπή παρέχει στο Δικαστήριο μια νέα ευκαιρία να διευκρινίσει τα όρια αυτού του νομικού καθεστώτος.

[1] Γλώσσα του πρωτοτύπου: η γαλλική.

[2] Association internationale pour la protection de la propriété intellectuelle (διεθνής ένωση για την προστασία της διανοητικής ιδιοκτησίας), «Rapport de synthèse – Question Q192 – L'acceptation (tolérance) de l'atteinte au droit de propriété intellectuelle», 2006, διαθέσιμη στην ηλεκτρονική διεύθυνση: https://www.aippi.fr/upload/Gothenburg%202006 %20Q189 %20190 %20191 %20192/sr192french.pdf

[3] Απόφαση της 22ας Σεπτεμβρίου 2011 (C-482/09, EU:C:2011:605).

I. Το νομικό πλαίσιο

A. Το δίκαιο της Ένωσης

1. Η οδηγία 2008/95

2. Από την αιτιολογική σκέψη 12 της οδηγίας 2008/95/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 22ας Οκτωβρίου 2008, για την προσέγγιση των νομοθεσιών των κρατών μελών περί σημάτων[4], προκύπτει ότι «[γ]ια λόγους ασφαλείας του δικαίου και χωρίς να θίγονται κατά τρόπο ανεπιεική τα συμφέροντα του δικαιούχου προγενέστερου σήματος, πρέπει να προβλεφθεί πως ο εν λόγω δικαιούχος δεν μπορεί πλέον να ζητά την ακυρότητα ή να αντιτίθεται στη χρήση σήματος μεταγενέστερου του δικού του, εφόσον εν γνώσει του ανέχθηκε τη χρήση αυτή για μεγάλο διάστημα, εκτός αν η αίτηση για το μεταγενέστερο σήμα έγινε κακόπιστα».

3. Το άρθρο 4 της οδηγίας 2008/95, το οποίο αφορά τους «[π]εραιτέρω λόγ[ους] απαραδέκτου ή ακυρότητας όσον αφορά συγκρούσεις με προγενέστερα δικαιώματα», ορίζει τα εξής:

«1. Ένα σήμα δεν καταχωρίζεται ή, αν έχει καταχωρισθεί, είναι δυνατόν να κηρυχθεί άκυρο:

α) εάν ταυτίζεται με προγενέστερο σήμα, και τα προϊόντα ή οι υπηρεσίες για τις οποίες το σήμα ζητείται ή έχει καταχωρισθεί, ταυτίζονται με εκείνες για τις οποίες προστατεύεται το προγενέστερο σήμα·

β) εάν, λόγω του ταυτοσήμου ή της ομοιότητας με το προγενέστερο σήμα και του ταυτόσημου ή της ομοιότητας των προϊόντων ή υπηρεσιών που τα δύο σήματα προσδιορίζουν, υπάρχει κίνδυνος σύγχυσης του κοινού· ο κίνδυνος σύγχυσης περιλαμβάνει και τον κίνδυνο συσχέτισης με το προγενέστερο σήμα.

2. Για τους σκοπούς της παραγράφου 1, ως “προγενέστερα σήματα” νοούνται:

α) τα σήματα τα οποία έχουν κατατεθεί πριν από την ημερομηνία αίτησης του σήματος, αφού ληφθούν υπόψη, ενδεχομένως, τα προβαλλόμενα δικαιώματα προτεραιότητας για τα σήματα αυτά, και τα οποία ανήκουν στις ακόλουθες κατηγορίες:

   i) κοινοτικά σήματα,

   ii) σήματα καταχωρισμένα σε κράτος μέλος […],

   iii) σήματα που έχουν αποτελέσει αντικείμενο διεθνούς καταχώρισης, η οποία ισχύει σε ένα κράτος μέλος·

β) τα κοινοτικά σήματα των οποίων εγκύρως προβάλλεται η αρχαιότητα […]·

γ) οι αιτήσεις σημάτων που υπάγονται στα στοιχεία α) και β), υπό την επιφύλαξη της καταχώρισής τους·

[…]

[4] ΕΕ 2008, L 299, σ. 25.

4. Τα κράτη μέλη μπορούν εξάλλου να προβλέπουν ότι ένα σήμα δεν γίνεται δεκτό προς καταχώριση ή είναι δυνατόν να κηρυχθεί άκυρο εφόσον και κατά το μέτρο που:

[…]

β) δικαιώματα επί μη καταχωρισμένου σήματος ή άλλου χρησιμοποιουμένου στις συναλλαγές σημείου έχουν αποκτηθεί πριν από την ημερομηνία κατάθεσης της αίτησης του μεταγενέστερου σήματος ή, ενδεχομένως, πριν από την ημερομηνία προτεραιότητας που προβάλλεται προς υποστήριξη της αίτησης του μεταγενέστερου σήματος και αυτό το μη καταχωρισμένο σήμα ή αυτό το άλλο σημείο παρέχει στον δικαιούχο του το δικαίωμα να απαγορεύει τη χρήση μεταγενέστερου σήματος·

γ) η χρήση του σήματος μπορεί να απαγορευθεί δυνάμει προγενεστέρου δικαιώματος, πέραν των δικαιωμάτων που προβλέπονται στην παράγραφο 2 και στο στοιχείο β) της παρούσας παραγράφου, και ιδίως δυνάμει:

i) του δικαιώματος επί του ονόματος,

ii) δικαιώματος επί της ιδίας εικόνας,

iii) συγγραφικού δικαιώματος,

iv) δικαιώματος βιομηχανικής ιδιοκτησίας·

[…]».

4. Το άρθρο 9 της οδηγίας 2008/95 έχει ως εξής:

«1. Όταν, σε ένα κράτος μέλος, ο δικαιούχος προγενέστερου σήματος, όπως αναφέρεται στο άρθρο 4 παράγραφος 2, ανέχθηκε εν γνώσει του, για περίοδο πέντε συνεχών ετών, τη χρήση μεταγενέστερου σήματος καταχωρισμένου στο εν λόγω κράτος μέλος, δεν δικαιούται πλέον, βάσει του προγενέστερου σήματος, να ζητήσει την ακύρωση ούτε να αντιταχθεί στη χρήση του μεταγενέστερου σήματος για τα προϊόντα ή τις υπηρεσίες για τις οποίες το μεταγενέστερο σήμα χρησιμοποιήθηκε, εκτός αν η κατάθεση του μεταγενέστερου σήματος ήταν κακόπιστη.

2. Κάθε κράτος μέλος μπορεί να προβλέπει ότι η παράγραφος 1 εφαρμόζεται στο δικαιούχο προγενέστερου σήματος, όπως αναφέρεται στο άρθρο 4 παράγραφος 4 στοιχείο α), ή για τον δικαιούχο άλλου προγενέστερου δικαιώματος, όπως αναφέρεται στο άρθρο 4 παράγραφος 4 στοιχεία β) ή γ).

3. Στις περιπτώσεις των παραγράφων 1 και 2, ο δικαιούχος μεταγενέστερου καταχωρισμένου σήματος δεν δικαιούται να αντιταχθεί στη χρήση του προγενέστερου δικαιώματος, ακόμα και αν το δικαίωμα εκείνο δεν μπορεί πλέον να προβληθεί κατά του μεταγενέστερου σήματος.»

2. Ο κανονισμός 207/2009

5. Το άρθρο 8 του κανονισμού (ΕΚ) 207/2009 του Συμβουλίου, της 26ης Φεβρουαρίου 2009, για το σήμα της Ευρωπαϊκής Ένωσης[5], προβλέπει τα εξής:

«1. Κατόπιν ανακοπής του δικαιούχου προγενέστερου σήματος, το αιτούμενο σήμα δεν γίνεται δεκτό για καταχώριση:

α) εάν ταυτίζεται με το προγενέστερο σήμα και τα προϊόντα ή οι υπηρεσίες, για τα οποία ζητείται το σήμα, ταυτίζονται με εκείνα για τα οποία προστατεύεται το προγενέστερο σήμα·

β) εάν, λόγω του ταυτοσήμου του ή της ομοιότητας με το προγενέστερο σήμα και του ταυτοσήμου ή της ομοιότητας των προϊόντων ή υπηρεσιών που προσδιορίζουν τα δύο σήματα, υπάρχει κίνδυνος σύγχυσης του κοινού της εδαφικής περιοχής στην οποία απολαύει προστασίας το προγενέστερο σήμα· ο κίνδυνος σύγχυσης περιλαμβάνει και τον κίνδυνο συσχέτισης με το προγενέστερο σήμα.

2. Για τους σκοπούς της παραγράφου 1, ως "προγενέστερα σήματα" νοούνται:

α) τα σήματα τα οποία έχουν κατατεθεί πριν από την ημερομηνία αίτησης σήματος της ΕΕ, αφού ληφθεί υπόψη, ενδεχομένως, το προβαλλόμενο δικαίωμα προτεραιότητας, για τα σήματα αυτά και τα οποία ανήκουν στις ακόλουθες κατηγορίες:

   i) σήματα της ΕΕ·

   ii) σήματα καταχωρισμένα σε κράτος μέλος […]·

   iii) σήματα που έχουν αποτελέσει αντικείμενο διεθνούς καταχώρισης, η οποία ισχύει σε ένα κράτος μέλος·

   iv) σήματα που έχουν καταχωρισθεί δυνάμει διεθνών διευθετήσεων οι οποίες ισχύουν στην Ένωση·

β) οι αιτήσεις σημάτων που αναφέρονται στο στοιχείο α), υπό την επιφύλαξη της καταχώρισής τους·

[…]

4. Κατόπιν ανακοπής του δικαιούχου του μη καταχωρισμένου σήματος ή άλλου χρησιμοποιούμενου στις συναλλαγές σημείου το οποίο δεν έχει μόνον τοπική ισχύ, το αιτούμενο σήμα δεν γίνεται δεκτό για καταχώριση, στις περιπτώσεις και στο βαθμό που σύμφωνα με την κοινοτική νομοθεσία ή το δίκαιο του κράτους μέλους που διέπει το σημείο αυτό:

α) δικαιώματα επί του εν λόγω σημείου έχουν αποκτηθεί πριν από την ημερομηνία κατάθεσης της αίτησης σήματος της ΕΕ ή, ενδεχομένως, πριν από την ημερομηνία της προτεραιότητας που προβάλλεται σε υποστήριξη της αίτησης σήματος της ΕΕ·

[5] ΕΕ 2009, L 78, σ. 1.

β) το εν λόγω σημείο παρέχει στον δικαιούχο του το δικαίωμα να απαγορεύσει τη χρήση πλέον πρόσφατου σήματος.

[…]»

6. Το άρθρο 54 του κανονισμού 207/2009, το οποίο αφορά την απώλεια δικαιώματος λόγω ανοχής, ορίζει τα εξής:

«1. Ο δικαιούχος σήματος της ΕΕ ο οποίος επί πέντε συνεχή έτη γνώριζε αλλά ανέχθηκε τη χρήση μεταγενέστερου σήματος της ΕΕ στην Ένωση, δεν δικαιούται πλέον να ζητήσει την ακυρότητα ούτε να αντιταχθεί στη χρήση του μεταγενέστερου σήματος βάσει του προγενέστερου σήματος για τα προϊόντα ή τις υπηρεσίες για τις οποίες εχρησιμοποιείτο το μεταγενέστερο σήμα, εκτός αν η καταχώριση του μεταγενέστερου σήματος της ΕΕ έγινε με κακή πίστη.

2. Ο δικαιούχος προγενέστερου εθνικού σήματος που αναφέρεται στο άρθρο 8, παράγραφος 2, ή άλλου προγενέστερου σημείου που αναφέρεται στο άρθρο 8, παράγραφος 4, ο οποίος επί πέντε συνεχή έτη γνώριζε και ανέχθηκε τη χρήση μεταγενέστερου σήματος της ΕΕ στο κράτος μέλος όπου προστατεύεται το εν λόγω προγενέστερο σήμα ή το άλλο προγενέστερο σημείο, δεν δικαιούται πλέον να ζητήσει την ακυρότητα ούτε να αντιταχθεί στη χρήση του μεταγενέστερου σήματος βάσει του προγενέστερου σήματος ή του άλλου προγενέστερου σημείου για τα προϊόντα ή τις υπηρεσίες για τις οποίες εχρησιμοποιείτο το μεταγενέστερο σήμα, εκτός αν η κατάθεση του μεταγενέστερου σήματος της ΕΕ έγινε με κακή πίστη.

3. Στις περιπτώσεις των παραγράφων 1 ή 2, ο δικαιούχος του μεταγενέστερου σήματος της ΕΕ δεν δικαιούται να αντιταχθεί στη χρήση του προγενέστερου δικαιώματος, ακόμα και αν το δικαίωμα αυτό δεν μπορεί πλέον να προβληθεί κατά του μεταγενέστερου σήματος της ΕΕ.»

7. Το άρθρο 110 του κανονισμού 207/2009 φέρει τον τίτλο «Απαγόρευση της χρήσης σημάτων της ΕΕ». Η πρώτη παράγραφος του άρθρου αυτού προβλέπει ότι «[ε]κτός αντιθέτου διατάξεως, ο παρών κανονισμός δεν επηρεάζει το δικαίωμα, που παρέχει το δίκαιο των κρατών μελών, για άσκηση αγωγών κατά της χρήσης μεταγενέστερου σήματος της ΕΕ λόγω παραβίασης προγενέστερων δικαιωμάτων κατά την έννοια του άρθρου 8 ή του άρθρου 53 παράγραφος 2. Οι αγωγές που στρέφονται κατά της παραβίασης προγενέστερων δικαιωμάτων κατά την έννοια του άρθρου 8 παράγραφοι 2 και 4, δεν δύνανται ωστόσο να ασκηθούν εάν ο δικαιούχος του προγενέστερου δικαιώματος δεν δικαιούται πλέον, σύμφωνα με το άρθρο 54 παράγραφος 2, να ζητήσει την ακυρότητα του σήματος της ΕΕ».

8. Το άρθρο 111 του κανονισμού 207/2009 έχει ως εξής:

«1. Ο δικαιούχος προγενέστερου δικαιώματος τοπικής ισχύος δύναται να αντιταχθεί στη χρήση του σήματος της ΕΕ στο έδαφος στο οποίο προστατεύεται το δικαίωμά του, εφόσον το επιτρέπει το δίκαιο του συγκεκριμένου κράτους μέλους.

2. Η παράγραφος 1 παύει να εφαρμόζεται αν ο δικαιούχος του προγενέστερου δικαιώματος γνώριζε επί πέντε συνεχή έτη και ανέχθηκε τη χρήση του σήματος της ΕΕ στο έδαφος στο οποίο προστατεύεται το δικαίωμά του, εκτός αν η κατάθεση του σήματος της ΕΕ έγινε με κακή πίστη.

3. Ο δικαιούχος του σήματος της ΕΕ δεν δύναται να αντιταχθεί στη χρήση του δικαιώματος που αναφέρεται στην παράγραφο 1, ακόμα και αν δεν μπορεί πλέον να προβληθεί το δικαίωμα αυτό κατά του σήματος της ΕΕ.»

Β. Το γερμανικό δίκαιο

9. Το άρθρο 21 του Gesetz über den Schutz von Marken und sonstigen Kennzeichen (Markengesetz) (νόμου περί προστασίας των σημάτων και άλλων διακριτικών σημείων, Γερμανία), της 25ης Οκτωβρίου 1994 (στο εξής: νόμος περί σημάτων) [6], ορίζει τα εξής:

«1. Ο δικαιούχος σήματος ή εμπορικής επωνυμίας δεν δικαιούται να απαγορεύσει τη χρήση μεταγενέστερου καταχωρισμένου σήματος για τα προϊόντα ή τις υπηρεσίες για τα οποία έχει καταχωρισθεί, εφόσον επί πέντε συνεχή έτη γνώριζε και ανέχθηκε τη χρήση του σήματος αυτού, εκτός αν η κατάθεση του μεταγενέστερου σήματος έγινε με κακή πίστη.

2. Ο δικαιούχος σήματος ή εμπορικής επωνυμίας δεν δικαιούται να απαγορεύσει τη χρήση […] μεταγενέστερης εμπορικής επωνυμίας […] αν επί πέντε συνεχή έτη γνώριζε και ανέχθηκε τη χρήση [αυτής της εμπορικής επωνυμίας], εκτός αν ο δικαιούχος του δικαιώματος αυτού ενήργησε με κακή πίστη κατά την ημερομηνία κτήσης του.

[…]»

10. Το άρθρο 125b, σημείο 3, του νόμου περί σημάτων προβλέπει ότι, «[σ]ε περίπτωση επίκλησης καταχωρισμένου σήματος της ΕΕ κατά της χρήσης μεταγενέστερου σήματος, το οποίο έχει καταχωρισθεί βάσει του παρόντος νόμου, εφαρμόζεται κατ' αναλογίαν το άρθρο 21, παράγραφος 1, [του νόμου περί σημάτων]».

II. Η διαφορά της κύριας δίκης και τα προδικαστικά ερωτήματα

11. Η ενάγουσα της κύριας δίκης καταχωρίστηκε στο εμπορικό μητρώο με την εταιρική επωνυμία Heitec Industrieplanung GmbH το 1984. Η εταιρική επωνυμία της άλλαξε το 1988 σε HEITEC GmbH. Μετά την αλλαγή νομικής μορφής το 2000, ασκεί τη δραστηριότητά της υπό την επωνυμία HEITEC AG. Είναι δικαιούχος του λεκτικού σήματος HEITEC, υπ' αριθ. 774 331 σήματος της Ευρωπαϊκής Ένωσης, το οποίο κατατέθηκε στις 18 Μαρτίου 1998 με διεκδίκηση αρχαιότητας από τις 13 Ιουλίου 1991 και καταχωρίστηκε στις 4 Ιουλίου 2005 [7].

12. Μία εκ των δύο εναγομένων της κύριας δίκης [8] καταχωρίστηκε στο εμπορικό μητρώο στις 16 Απριλίου 2003 υπό την εταιρική επωνυμία HEITECH Promotion GmbH, επωνυμία υπό την οποία ασκεί τη δραστηριότητά της (στο εξής: Heitech). Είναι δικαιούχος γερμανικού εικονιστικού σήματος, το οποίο κατατέθηκε στις 17 Σεπτεμβρίου 2002, καταχωρίστηκε στις 4 Φεβρουαρίου 2003 και χρησιμοποιείται τουλάχιστον από τις 29 Σεπτεμβρίου 2004. Είναι επίσης δικαιούχος του υπ' αριθ. 6 647 432 εικονιστικού σήματος της Ευρωπαϊκής Ένωσης που περιέχει το λεκτικό στοιχείο HEITECH, το οποίο κατατέθηκε στις 6 Φεβρουαρίου 2008, καταχωρίστηκε στις 20 Νοεμβρίου 2008 και χρησιμοποιείται τουλάχιστον από τις 6 Μαΐου 2009.

6 BGB1. 1994 I, σ. 3082.

7 Το αιτούν δικαστήριο επισημαίνει ότι, με απόφαση της 5ης Ιουνίου 2018, το Γραφείο Διανοητικής Ιδιοκτησίας της Ευρωπαϊκής Ένωσης (EUIPO) κήρυξε την ενάγουσα της κύριας δίκης έκπτωτη των δικαιωμάτων της επί του σήματος λόγω μη χρήσης. Η εν λόγω ενάγουσα άσκησε προσφυγή κατά της αποφάσεως αυτής ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Κατά τον χρόνο σύνταξης των παρουσών προτάσεων, η προσφυγή αυτή εξακολουθεί να εκκρεμεί (T-520/19).

8 Η αγωγή της κύριας δίκης στρέφεται επίσης κατά του RW, διαχειριστή της εναγομένης της κύριας δίκης. Πλην αντίθετης μνείας, στις παρούσες προτάσεις γίνεται γενικώς αναφορά στη Heitech ως εναγομένη της κύριας δίκης.

13. Στις 29 Νοεμβρίου 2004, η Heitech απέστειλε επιστολή στους εκπροσώπους της Heitec για να τους προτείνει να συνάψουν συμφωνία περί συνυπάρξεως. Στις 7 Ιουλίου 2008, το EUIPO ενημέρωσε τη Heitec για την κατάθεση της αιτήσεως καταχωρίσεως του σήματος της Ευρωπαϊκής Ένωσης HEITECH. Στις 22 Απριλίου 2009, η Heitec απέστειλε στη Heitech έγγραφο οχλήσεως λόγω της χρήσεως της εμπορικής επωνυμίας και του σήματος που περιέχει το λεκτικό στοιχείο HEITECH. Με την από 6 Μαΐου 2009 απάντησή της, η Heitech πρότεινε εκ νέου τη σύναψη συμφωνίας περί συνυπάρξεως.

14. Στις 31 Δεκεμβρίου 2012, το Landgericht Nürnberg-Fürth (πρωτοδικείο Νυρεμβέργης-Fürth, Γερμανία) έλαβε δια τηλεομοιοτυπίας το εισαγωγικό της δίκης δικόγραφο, το οποίο κατέθεσε η ενάγουσα της κύριας δίκης, με ημερομηνία 15 Δεκεμβρίου 2012. Στις 4 Ιανουαρίου 2013, το δικαστήριο αυτό κάλεσε την ενάγουσα της κύριας δίκης να καταβάλει προκαταβολή για τα δικαστικά έξοδα. Η προκαταβολή αυτή δεν είχε ακόμη καταβληθεί στις 12 Μαρτίου 2013, ημερομηνία κατά την οποία το Landgericht Nürnberg-Fürth (πρωτοδικείο Νυρεμβέργης-Fürth) υπενθύμισε στην ενάγουσα της κύριας δίκης ότι δεν είχε προβεί στην καταβολή της εν λόγω προκαταβολής και ότι δεν είχαν κατατεθεί τα πρωτότυπα του εισαγωγικού της δίκης εγγράφου.

15. Στις 23 Σεπτεμβρίου 2013, η Heitec δήλωσε, με επιστολή προς τη Heitech, ότι αρνούνταν να συνάψει με την τελευταία συμφωνία περί συνυπάρξεως. Της πρότεινε να συνάψουν συμφωνία παραχώρησης άδειας χρήσης και της επισήμανε, συγχρόνως, ότι είχε κινήσει ένδικη διαδικασία. Με νέο έγγραφο που απέστειλε στη Heitech, στις 29 Δεκεμβρίου 2013, η Heitec ενημέρωσε την εναγομένη της κύριας δίκης ότι βασιζόταν στην εμπορική επωνυμία της και ότι ήταν δικαιούχος του σήματος της Ευρωπαϊκής Ένωσης HEITEC. Επιπλέον, δήλωσε ότι εκκρεμούσε η ένδικη διαδικασία.

16. Στις 30 Δεκεμβρίου 2013, περιήλθαν στο Landgericht Nürnberg-Fürth (πρωτοδικείο Νυρεμβέργης-Fürth) προτάσεις της Heitec με ημερομηνία την 12η Δεκεμβρίου 2013, μαζί με μια επιταγή για τα δικαστικά έξοδα καθώς και νέο εισαγωγικό της δίκης δικόγραφο με ημερομηνία την 4η Οκτωβρίου 2013. Στις 14 Ιανουαρίου 2014, το δικαστήριο αυτό επέστησε την προσοχή της Heitec στην ανάγκη επίδοσης του εισαγωγικού της δίκης δικογράφου της 15ης Δεκεμβρίου 2012, ενώ η τελευταία εξακολουθούσε να μην έχει καταθέσει τα πρωτότυπα που προορίζονταν για το εν λόγω δικαστήριο και την εναγομένη της κύριας δίκης. Αφού κλήθηκε δε να καταθέσει τα δικόγραφα αυτά, η Heitec απέστειλε στο Landgericht Nürnberg-Fürth (πρωτοδικείο Νυρεμβέργης-Fürth) τα εν λόγω πρωτότυπα στις 22 Φεβρουαρίου 2014.

17. Στις 24 Φεβρουαρίου 2014, το Landgericht Nürnberg-Fürth (πρωτοδικείο Νυρεμβέργης-Fürth) επέστησε την προσοχή της Heitec στο γεγονός ότι τα αιτήματα των πρωτοτύπων του εισαγωγικού της δίκης δικογράφου που παρελήφθησαν στις 22 Φεβρουαρίου 2014 δεν συνέπιπταν με τα αιτήματα του εισαγωγικού της δίκης δικογράφου που κατατέθηκε στις 31 Δεκεμβρίου 2012. Στις 16 Μαΐου 2014, το Landgericht Nürnberg-Fürth (πρωτοδικείο Νυρεμβέργης-Fürth) άρχισε τελικώς την εκδίκαση και διέταξε την επίδοση στους εναγομένους της κύριας δίκης αντιγράφων του εισαγωγικού της δίκης δικογράφου της 15ης Δεκεμβρίου 2012.

18. Στις 23 Μαΐου 2014, το εισαγωγικό της δίκης δικόγραφο της 15ης Δεκεμβρίου 2012 επιδόθηκε τελικά στους εναγομένους της κύριας δίκης[9], αφού τα πρωτότυπα δικόγραφα διαβιβάστηκαν στο Landgericht Nürnberg-Fürth (πρωτοδικείο Νυρεμβέργης-Fürth) στις 21 Μαΐου 2014.

[9] Βλ. σημείο 12 των παρουσών προτάσεων.

19. Η Heitec προέβαλε, κυρίως, αξιώσεις που βασίζονται σε προσβολή των δικαιωμάτων που της παρέχει η εμπορική επωνυμία HEITEC και, επικουρικώς, αξιώσεις που βασίζονται σε παραποίηση/απομίμηση του σήματος της Ευρωπαϊκής Ένωσης HEITEC του οποίου είναι δικαιούχος. Ζήτησε δε να υποχρεωθεί η Heitech να απέχει από τον προσδιορισμό της επιχείρησής της με την επωνυμία HEITECH Promotion GmbH (αίτημα I), να απέχει από την επίθεση των σημείων HEITECH PROMOTION και HEITECH επί προϊόντων, από την προσφορά προϊόντων ή υπηρεσιών υπό τα σημεία αυτά, από τη χρήση των σημείων αυτών σε εμπορικά έγγραφα, σε διαδικτυακούς τόπους ή σε διαφημίσεις (αίτημα II), να απέχει από τη χρήση ή παραχώρηση, για εμπορικούς σκοπούς, του ιστοτόπου «heitech-promotion.de» (αίτημα III) και να υποχρεωθεί να συναινέσει στη διαγραφή της εταιρικής επωνυμίας της από το εμπορικό μητρώο (αίτημα VII). Εξάλλου, η Heitec προέβαλε κατά των δύο εναγομένων αξιώσεις για παροχή πληροφοριών, για αναγνώριση υποχρέωσης αποζημίωσης, για καταστροφή καθώς και για καταβολή των εξόδων οχλήσεως (αιτήματα IV, V, VI και VIII).

20. Το Landgericht Nürnberg (πρωτοδικείο Νυρεμβέργης-Fürth) υποχρέωσε τη Heitech να καταβάλει στη Heitec το ποσό των 1 353,80 ευρώ, πλέον τόκων, για τα έξοδα οχλήσεως και απέρριψε τα λοιπά αιτήματα.

21. Η Heitec άσκησε έφεση ενώπιον του Oberlandesgericht Nürnberg (εφετείου Νυρεμβέργης, Γερμανία). Το δικαστήριο αυτό έκρινε ότι η αγωγή ήταν αβάσιμη, για τον λόγο ότι η Heitec είχε απολέσει το δικαίωμά της. Συναφώς, εξέθεσε ότι η Heitech είχε χρησιμοποιήσει τα μεταγενέστερα σημεία της επί πέντε τουλάχιστον συναπτά έτη και ότι η Heitec είχε ανεχθεί τη χρήση αυτή, δεδομένου ότι, μολονότι γνώριζε τη χρήση αυτή, δεν είχε λάβει επαρκή μέτρα προκειμένου να θέσει τέρμα στην εν λόγω χρήση εντός της πενταετούς προθεσμίας. Κατά το εν λόγω δικαστήριο, η αγωγή που ασκήθηκε ενώπιον του Landgericht Nürnberg-Fürth (πρωτοδικείου Νυρεμβέργης-Fürth) δεν είχε διακόψει την προθεσμία της απώλειας δικαιώματος, δεδομένου ότι επιδόθηκε στους εναγομένους της κύριας δίκης μετά την παρέλευση πέντε ετών από την όχληση που προηγήθηκε της αγωγής αυτής. Το δευτεροβάθμιο δικαστήριο έκρινε επίσης ότι δεν ήταν δυνατόν να θεωρηθεί ότι η ανοχή έληξε κατά την ημερομηνία της οχλήσεως, καθόσον η επίδοση του εισαγωγικού της δίκης δικογράφου δεν είχε πραγματοποιηθεί σε σύντομο χρονικό διάστημα μετά την όχληση.

22. Η Heitec άσκησε αναίρεση ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου. Σύμφωνα με το τελευταίο, η έκβαση της αναιρέσεως αυτής εξαρτάται από το αν η Heitec έχει απολέσει το δικαίωμά της όσον αφορά τις αξιώσεις της για παράλειψη και τις παρεπόμενες αξιώσεις της, κατ' εφαρμογήν των άρθρων 21, παράγραφοι 1 και 2, του νόμου περί σημάτων, καθώς και του άρθρου 54, παράγραφοι 1 και 2, και του άρθρου 111, παράγραφος 2, του κανονισμού 207/2009.

23. Το αιτούν δικαστήριο παρατηρεί ότι η απώλεια του δικαιώματος της Heitec όσον αφορά τις αξιώσεις της σχετικά με τη χρήση, εκ μέρους της Heitech, του γερμανικού σήματος του οποίου δικαιούχος είναι η τελευταία (αίτημα II κατά το μέρος που αφορά το σημείο HEITECH PROMOTION) διέπεται από το άρθρο 21, παράγραφος 1, του νόμου περί σημάτων, σε συνδυασμό με το άρθρο 125b, σημείο 3, του νόμου αυτού, καθόσον οι αξιώσεις αυτές βασίζονται στο σήμα της Ευρωπαϊκής Ένωσης του οποίου δικαιούχος είναι η Heitec.

24. Διευκρινίζει ότι το άρθρο 21, παράγραφος 1, του νόμου περί σημάτων μεταφέρει στο γερμανικό δίκαιο την προβλεπόμενη στο άρθρο 9 της οδηγίας 2008/95 απώλεια του δικαιώματος να αντιταχθεί στη χρήση καταχωρισμένου σήματος που παρέχουν τα σήματα (άρθρο 9,

παράγραφος 1, της οδηγίας 2008/95) και άλλα σημεία –μεταξύ των οποίων οι εμπορικές επωνυμίες– που χρησιμοποιούνται στις συναλλαγές (άρθρο 9, παράγραφος 2, της οδηγίας 2008/95).

25. Στο μέτρο που η Heitec στρέφεται κατά της εμπορικής επωνυμίας της Heitech (αιτήματα I, II, III και VII), η απώλεια δικαιώματος διέπεται, κατά τις διαπιστώσεις του αιτούντος δικαστηρίου, από το άρθρο 21, παράγραφος 2, του νόμου περί σημάτων. Συναφώς, το αιτούν δικαστήριο διευκρινίζει ότι, παρά το γεγονός ότι το κανονιστικό περιεχόμενο της διάταξης αυτής βαίνει πέραν εκείνου της οδηγίας 2008/95 και δεν απαντά ούτε στο άρθρο 54 του κανονισμού 207/2009, η διάταξη αυτή πρέπει να ερμηνευθεί σε αρμονία με τη σύμφωνη προς την οδηγία αυτή ερμηνεία του άρθρου 21, παράγραφος 1, του νόμου περί σημάτων. Εξάλλου, στο μέτρο που η Heitec βασίζεται στο σήμα της Ευρωπαϊκής Ένωσης του οποίου είναι δικαιούχος, το άρθρο 21, παράγραφος 2, του νόμου περί σημάτων έχει εφαρμογή δυνάμει της παραπομπής του άρθρου 101, παράγραφος 2, του κανονισμού 207/2009 στο εθνικό δίκαιο [10].

26. Όσον αφορά τις αξιώσεις της Heitec σχετικά με τη χρήση, από τη Heitech, του σήματος της Ευρωπαϊκής Ένωσης του οποίου είναι δικαιούχος (αίτημα II κατά το μέρος που αφορά το σημείο HEITECH), το αιτούν δικαστήριο διαπιστώνει ότι είναι κρίσιμα τα άρθρα 54, 110 και 111, παράγραφος 2, του κανονισμού 207/2009.

27. Στη συνέχεια, το αιτούν δικαστήριο υπενθυμίζει τις ακόλουθες διαπιστώσεις του δευτεροβάθμιου δικαστηρίου. Αφενός, η Heitech χρησιμοποίησε πράγματι την εμπορική επωνυμία της για να προσδιορίσει την εμπορική δραστηριότητά της καθώς και τα σήματά της για τα προϊόντα και τις υπηρεσίες και εντός της εκάστοτε επικράτειας για τα οποία τα εν λόγω σήματα προστατεύονταν κατά τρόπο αντίστοιχο με εκείνον που προβάλλεται με τα αιτήματα. Επομένως, έγινε όντως χρήση, τουλάχιστον από τις 6 Μαΐου 2009, ημερομηνία κατά την οποία η Heitech απέστειλε επιστολή στη Heitec για να της προτείνει τη σύναψη συμφωνίας περί συνυπάρξεως. Αφετέρου, πρέπει να θεωρηθεί ότι την ημερομηνία αυτή, το αργότερο, η Heitec έλαβε γνώση της χρήσης των επίμαχων σημείων. Τέλος, η καλή πίστη της Heitech δεν αμφισβητήθηκε ούτε ενώπιον του Landgericht Nürnberg (πρωτοδικείου Νυρεμβέργης-Fürth) ούτε ενώπιον του δευτεροβάθμιου δικαστηρίου.

28. Ωστόσο, κατά το αιτούν δικαστήριο, είναι αναγκαίο να διευκρινιστούν οι προϋποθέσεις της «ανοχής» κατά την έννοια του άρθρου 9, παράγραφοι 1 και 2, της οδηγίας 2008/95 και του άρθρου 111, παράγραφος 2, του κανονισμού 207/2009, προσδιορίζοντας, μεταξύ άλλων, αν, όπως ενδεχομένως αφήνει να εννοηθεί η απόφαση Budějovický Budvar [11], μόνον η προσφυγή ενώπιον διοικητικού ή δικαιοδοτικού οργάνου μπορεί να διακόψει την πενταετή προθεσμία της απώλειας δικαιώματος λόγω ανοχής ή αν μια συμπεριφορά, όπως η αποστολή εγγράφου οχλήσεως που δεν ακολουθείται απαραιτήτως ή δεν ακολουθείται αμέσως από προσφυγή ενώπιον των προαναφερθέντων οργάνων, μπορεί να αρκεί για τον σκοπό αυτόν. Ειδικότερα, το αιτούν δικαστήριο διερωτάται αν μια συμπεριφορά όπως η συμπεριφορά της Heitec στο πλαίσιο της διαφοράς της κύριας δίκης μπορεί να θεωρηθεί ως συμπεριφορά η οποία έθεσε τέρμα στην ανοχή κατά την έννοια των προμνημονευθεισών διατάξεων. Τέλος, σε περίπτωση που ασκηθεί τελικά ένδικο βοήθημα, το αιτούν δικαστήριο διερωτάται σε ποιο χρονικό σημείο πρέπει να θεωρηθεί ότι διακόπτεται η προθεσμία της απώλειας δικαιώματος όταν η παραλαβή του

[10] Κατά το οποίο, «[γ]ια όλα τα θέματα που δεν εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του παρόντος κανονισμού, το δικαστήριο κοινοτικών σημάτων εφαρμόζει το εθνικό του δίκαιο, συμπεριλαμβανομένου του ιδιωτικού διεθνούς δικαίου του».

[11] Απόφαση της 22ας Σεπτεμβρίου 2011 (C-482/09, EU:C:2011:605).

εισαγωγικού της δίκης εγγράφου από εκείνον κατά του οποίου στρέφεται καθυστέρησε, από υπαιτιότητα του δικαιούχου του προγενέστερου σήματος, ώστε να λάβει χώρα μετά την παρέλευση της πενταετούς προθεσμίας.

29. Υπό τις συνθήκες αυτές, το Bundesgerichtshof (Ανώτατο Ομοσπονδιακό Δικαστήριο, Γερμανία) αποφάσισε να αναστείλει την ενώπιόν του διαδικασία και, με απόφαση που περιήλθε στη Γραμματεία του Δικαστηρίου στις 25 Σεπτεμβρίου 2020, να υποβάλει στο Δικαστήριο τα ακόλουθα προδικαστικά ερωτήματα:

«1) Μπορεί να αποκλεισθεί η ύπαρξη ανοχής υπό την έννοια του άρθρου 9, παράγραφοι 1 και 2, της οδηγίας 2008/95/ΕΚ, καθώς και του άρθρου 54, παράγραφοι 1 και 2, και του άρθρου 111, παράγραφος 2, του κανονισμού (ΕΚ) 207/2009, όχι μόνον κατόπιν προσφυγής ενώπιον διοικητικού ή δικαιοδοτικού οργάνου, αλλά και συνεπεία συμπεριφοράς που εκδηλώνεται χωρίς παρέμβαση διοικητικής αρχής ή δικαστηρίου;

2) Σε περίπτωση καταφατικής απαντήσεως στο πρώτο ερώτημα: συνιστά συμπεριφορά που αποκλείει την ύπαρξη ανοχής υπό την έννοια του άρθρου 9, παράγραφοι 1 και 2, της οδηγίας 2008/95, καθώς και του άρθρου 54, παράγραφοι 1 και 2, και του άρθρου 111, παράγραφος 2, του κανονισμού 207/2009, η εξώδικη όχληση με την οποία ο δικαιούχος του προγενέστερου σημείου, προτού κινήσει ένδικη διαδικασία, απαιτεί από τον δικαιούχο του μεταγενέστερου σημείου να αναλάβει την υποχρέωση ότι θα απέχει από τη χρήση του σημείου και να συνομολογήσει ποινική ρήτρα για την περίπτωση αθετήσεως της υποχρεώσεως;

3) Εξαρτάται ο υπολογισμός της πενταετούς περιόδου ανοχής υπό την έννοια του άρθρου 9, παράγραφοι 1 και 2, της οδηγίας 2008/95, καθώς και του άρθρου 54, παράγραφοι 1 και 2, και του άρθρου 111, παράγραφος 2, του κανονισμού 207/2009, στην περίπτωση ασκήσεως ενδίκου βοηθήματος, από την κατάθεση του ενδίκου βοηθήματος ενώπιον δικαστηρίου ή από την παραλαβή του από εκείνον κατά του οποίου στρέφεται; Έχει σημασία συναφώς το γεγονός ότι η παραλαβή του δικογράφου από εκείνον κατά του οποίου στρέφεται καθυστέρησε από υπαιτιότητα του δικαιούχου του προγενέστερου σήματος ώστε να λάβει χώρα μετά την παρέλευση της πενταετούς προθεσμίας;

4) Εκτείνεται η απώλεια δικαιώματος βάσει του άρθρου 9, παράγραφοι 1 και 2, της οδηγίας 2008/95, καθώς και του άρθρου 54, παράγραφοι 1 και 2, και του άρθρου 111, παράγραφος 2, του κανονισμού 207/2009, πέραν των αξιώσεων παραλείψεως, και σε παρεπόμενες αξιώσεις του δικαίου των σημάτων όπως η αξίωση αποζημιώσεως, η αξίωση παροχής πληροφοριών και η αξίωση καταστροφής;»

III. Η ενώπιον του Δικαστηρίου διαδικασία

30. Η Heitec, η Heitech καθώς και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή κατέθεσαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο. Επιπλέον, το Δικαστήριο έθεσε ερωτήσεις προς γραπτή απάντηση στο σύνολο των μετεχόντων στο έγγραφο στάδιο της παρούσας προδικαστικής διαδικασίας οι οποίοι, άπαντες, διαβίβασαν στο Δικαστήριο τις απαντήσεις τους επί των ερωτήσεων αυτών.

IV. Ανάλυση

A. Προκαταρκτικές διευκρινίσεις

31. Όσον αφορά το εφαρμοστέο δίκαιο, τα προδικαστικά ερωτήματα που υποβλήθηκαν στο Δικαστήριο αφορούν την ερμηνεία διατάξεων της οδηγίας 2008/95 και του κανονισμού 207/2009. Μολονότι οι δύο αυτές πράξεις έχουν πλέον καταργηθεί και αντικατασταθεί[12], περιέχουν, όπως επισήμανε το αιτούν δικαστήριο, τις διατάξεις που εφαρμόζονται ratione temporis στη διαφορά της κύριας δίκης, δεδομένου ότι η υπόθεση αυτή αφορά κατ' ουσίαν τον προσδιορισμό του είδους συμπεριφοράς που μπορεί να έχει θέσει τέρμα στην ανοχή γνωστών προσβολών προγενέστερων δικαιωμάτων σε ένα πλαίσιο στο οποίο ο δικαιούχος των δικαιωμάτων αυτών –η ενάγουσα της κύριας δίκης– προσέφυγε τελικώς ενώπιον δικαστηρίου και στο οποίο η αγωγή επιδόθηκε στην εναγομένη της κύριας δίκης το αργότερο στις 23 Μαΐου 2014, υπό το κράτος ισχύος, επομένως, των δύο προμνημονευθέντων νομοθετημάτων.

32. Όσον αφορά τα εν λόγω νομοθετήματα, υπενθυμίζεται ότι ο κανονισμός 207/2009 ορίζει το νομικό καθεστώς που εφαρμόζεται στα σήματα της Ευρωπαϊκής Ένωσης που νοούνται ως σήματα προϊόντων ή υπηρεσιών, τα οποία καταχωρίζονται υπό τις προϋποθέσεις που προβλέπει ο κανονισμός αυτός[13]. Συναφώς, πρέπει να σημειωθεί ότι η Heitec είναι δικαιούχος του λεκτικού σήματος της Ευρωπαϊκής Ένωσης HEITEC, που καταχωρίστηκε στις 4 Ιουλίου 2005, και ότι η εναγομένη της κύριας δίκης είναι δικαιούχος εικονιστικού σήματος της Ευρωπαϊκής Ένωσης που περιέχει το λεκτικό στοιχείο HEITECH και καταχωρίστηκε στις 20 Νοεμβρίου 2008. Η δε οδηγία 2008/95 εφαρμόζεται στα σήματα προϊόντων ή υπηρεσιών, ατομικά σήματα, συλλογικά σήματα, σήματα εγγύησης ή πιστοποίησης, τα οποία, μεταξύ άλλων, έχουν καταχωριστεί ή ως προς τα οποία έχει υποβληθεί αίτηση καταχώρισης σε κράτος μέλος[14]. Η εναγομένη της κύριας δίκης είναι δικαιούχος γερμανικού εικονιστικού σήματος που περιέχει το λεκτικό στοιχείο HEITECH PROMOTION, το οποίο καταχωρίστηκε στις 4 Φεβρουαρίου 2003.

33. Οι επιμέρους αξιώσεις που προβάλλονται στο πλαίσιο της κύριας δίκης αποσκοπούν στην αμφισβήτηση τόσο της χρήσης του γερμανικού σήματος του οποίου δικαιούχος είναι η Heitech όσο και της χρήσης από αυτήν του σήματος της Ευρωπαϊκής Ένωσης του οποίου δικαιούχος είναι η ίδια[15].

B. Επί του πρώτου και του δευτέρου προδικαστικού ερωτήματος

34. Με το πρώτο και το δεύτερο προδικαστικό ερώτημα που υποβλήθηκαν στο Δικαστήριο –τα οποία, κατά την άποψή μου, πρέπει να εξεταστούν από κοινού–, το αιτούν δικαστήριο ζητεί από το Δικαστήριο να διευκρινίσει το νομικό καθεστώς της απώλειας δικαιώματος λόγω ανοχής που προβλέπεται τόσο στην οδηγία 2008/95 όσο και στον κανονισμό 207/2009.

[12] Η οδηγία 2008/95 δεν ισχύει πλέον από τις 14 Ιανουαρίου 2019 και έχει αντικατασταθεί από την οδηγία (ΕΕ) 2015/2436 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 16ης Δεκεμβρίου 2015, για την προσέγγιση των νομοθεσιών των κρατών μελών περί σημάτων (ΕΕ 2015, L 336, σ. 1). Ο κανονισμός 207/2009 δεν ισχύει πλέον από τις 30 Σεπτεμβρίου 2017 και έχει αντικατασταθεί από τον κανονισμό (ΕΕ) 2017/1001 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 14ης Ιουνίου 2017, για το σήμα της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ 2017, L 154, σ. 1). Οι διατάξεις της οδηγίας 2015/2436 και του κανονισμού 2017/1001 σχετικά με την απώλεια δικαιώματος λόγω ανοχής είναι απολύτως όμοιες με εκείνες που περιέχονται στην οδηγία 2008/95 και στον κανονισμό 207/2009: βλ., χάριν συγκρίσεως, άρθρο 9, παράγραφοι 1 και 2 της οδηγίας 2015/2436 καθώς και άρθρο 61, παράγραφοι 1 και 2, και άρθρο 138, παράγραφος 2, του κανονισμού 2017/1001.

[13] Βλ. άρθρο 1 του κανονισμού 207/2009.

[14] Βλ. άρθρο 1 της οδηγίας 2008/95.

[15] Για τις λεπτομέρειες των επιμέρους αυτών αξιώσεων, βλ. σημεία 23 επ. των παρουσών προτάσεων.

35. Σημειώνεται εκ προοιμίου ότι το γράμμα του άρθρου 9, παράγραφος 1, της οδηγίας 2008/95 [16] είναι σχεδόν πανομοιότυπο με εκείνο του άρθρου 54, παράγραφος 1, του κανονισμού 207/2009. Οι δύο αυτές διατάξεις προβλέπουν παρόμοιο μηχανισμό: ο δικαιούχος προγενέστερου σήματος (εθνικού ή σήματος της Ευρωπαϊκής Ένωσης) ο οποίος ανέχθηκε εν γνώσει του τη χρήση μεταγενέστερου σήματος, σε άλλο κράτος μέλος ή γενικότερα στην Ευρωπαϊκή Ένωση, για περίοδο πέντε συνεχών ετών δεν δικαιούται πλέον, βάσει του προγενέστερου σήματος, να ζητήσει την ακύρωση ούτε να αντιταχθεί στη χρήση του μεταγενέστερου σήματος για τα προϊόντα ή τις υπηρεσίες για τα οποία χρησιμοποιήθηκε το μεταγενέστερο σήμα. Η απώλεια του δικαιώματος μπορεί να αποφευχθεί σε δύο περιπτώσεις: αν η κατάθεση του μεταγενέστερου σήματος έγινε με κακή πίστη ή όταν δεν είναι πλέον δυνατόν να διαπιστωθεί ανοχή του δικαιούχου του προγενέστερου σήματος. Το άρθρο 111, παράγραφος 2, του κανονισμού 207/2009 προβλέπει παρόμοιο μηχανισμό.

1. Ορισμένα στοιχεία περί της ανοχής

36. Με τα δύο πρώτα προδικαστικά ερωτήματα ζητείται από το Δικαστήριο να διευκρινίσει ποιο είδος γεγονότος ή συμπεριφοράς δύναται να θέσει τέρμα στην ανοχή κατά την έννοια του άρθρου 9, παράγραφος 1, της οδηγίας 2008/95 καθώς και του άρθρου 54, παράγραφοι 1 και 2, και του άρθρου 111, παράγραφος 2, του κανονισμού 207/2009.

37. Πριν δοθεί απάντηση στα ερωτήματα αυτά, πρέπει, κατ' αρχάς, να ορισθεί η έννοια της «ανοχής». Συναφώς, η απόφαση Budějovický Budvar [17] περιέχει ορισμένα χρήσιμα διδάγματα. Στο πλαίσιο αυτό, το Δικαστήριο ερωτήθηκε, μεταξύ άλλων, σχετικά με την ερμηνεία του άρθρου 9, παράγραφος 1, της οδηγίας 89/104/ΕΟΚ [18], διάταξη η οποία επαναλαμβάνεται αυτούσια στο άρθρο 9, παράγραφος 1, της οδηγίας 2008/95, με αποτέλεσμα οι εκτιμήσεις που περιέχονται στην προμνημονευθείσα απόφαση και αφορούν την οδηγία 89/104 να ισχύουν, κατ' αναλογίαν, για την ερμηνεία του άρθρου 9, παράγραφος 1, της οδηγίας 2008/95.

38. Επομένως, από την απόφαση αυτή μπορεί να συναχθεί ότι η ανοχή που αναφέρεται στο άρθρο 9, παράγραφος 1, της οδηγίας 2008/95, καθόσον δεν ορίζεται ούτε από τη διάταξη αυτή, η οποία δεν περιέχει ρητή παραπομπή στα εθνικά δίκαια προς τον σκοπό αυτόν, ούτε από άλλη διάταξη της οδηγίας αυτής, αποτελεί αυτοτελή έννοια του δικαίου της Ένωσης [19].

39. Επιπλέον, το Δικαστήριο έκρινε, ιδίως υπό το πρίσμα της τρίτης, έβδομης, ένατης και ενδέκατης αιτιολογικής σκέψης της οδηγίας 89/104 [20], ότι το άρθρο 9 της οδηγίας αυτής «εναρμόνι[σε] πλήρως τις προϋποθέσεις υπό τις οποίες ο δικαιούχος μεταγενέστερου καταχωρισμένου σήματος μπορεί, στο πλαίσιο της απώλειας δικαιώματος λόγω ανοχής, να διατηρήσει το δικαίωμά [του] επί αυτού του σήματος, οσάκις ο δικαιούχος πανομοιότυπου προγενέστερου σήματος ζητεί την κήρυξη της ακυρότητας ή αντίκειται στη χρήση του εν λόγω μεταγενέστερου σήματος» [21]. Δεδομένου ότι οι αιτιολογικές αυτές σκέψεις επαναλαμβάνονται στις αιτιολογικές σκέψεις 4, 8, 10 και 12 της οδηγίας 2008/95, επιβάλλεται η ίδια διαπίστωση.

[16] Δεδομένου ότι το άρθρο 9, παράγραφος 2, της οδηγίας 2008/95 παρέχει στα κράτη μέλη τη δυνατότητα να επεκτείνουν την εφαρμογή του άρθρου 9, παράγραφος 1, της οδηγίας αυτής στις περιπτώσεις που αναφέρονται σε αυτό, η ερμηνεία που θα δοθεί στην τελευταία αυτή διάταξη θα ισχύει και κατά την εφαρμογή, από τα κράτη μέλη, του άρθρου 9, παράγραφος 2, της εν λόγω οδηγίας.

[17] Απόφαση της 22ας Σεπτεμβρίου 2011 (C-482/09, EU:C:2011:605).

[18] Οδηγία του Συμβουλίου, της 21ης Δεκεμβρίου 1988, για την προσέγγιση των νομοθεσιών των κρατών μελών περί σημάτων (ΕΕ 1989, L 40, σ. 1).

[19] Βλ., κατ' αναλογίαν, απόφαση της 22ας Σεπτεμβρίου 2011, Budějovický Budvar (C-482/09, EU:C:2011:605, σκέψεις 28 και 29).

[20] Βλ. απόφαση της 22ας Σεπτεμβρίου 2011, Budějovický Budvar (C-482/09, EU:C:2011:605, σκέψεις 30 έως 32).

[21] Απόφαση της 22 Σεπτεμβρίου 2011, Budějovický Budvar (C-482/09, EU:C:2011:605, σκέψη 33).

40. Τέλος, το Δικαστήριο διαπίστωσε ότι η έννοια της «ανοχής» χρησιμοποιούνταν στο άρθρο 54, παράγραφος 1, του κανονισμού 207/2009, «υπό την έννοια που έχει κατά το άρθρο 9, παράγραφος 1, της οδηγίας 89/104» [22] και, επομένως, κατά το άρθρο 9, παράγραφος 1, της οδηγίας 2008/95. Ως εκ τούτου, η ανοχή, τόσο κατά το άρθρο 9, παράγραφος 1, της οδηγίας 2008/95 όσο και κατά το άρθρο 54, παράγραφος 1, του κανονισμού 207/2009, συνιστά έννοια του δικαίου της Ένωσης η οποία πρέπει να έχει την ίδια σημασία και το ίδιο περιεχόμενο σε όλα τα κράτη μέλη και η οποία είναι αναγκαίο να ερμηνεύεται κατά τρόπο αυτοτελή και ενιαίο εντός της έννομης τάξης της Ένωσης [23].

41. Κληθέν να διευκρινίσει την ερμηνεία μιας αυτοτελούς έννοιας του δικαίου της Ένωσης για την οποία το δίκαιο της Ένωσης δεν παρείχε ορισμό, το Δικαστήριο προέβη σε μια κλασική ανάλυση, η οποία συνίσταται στον προσδιορισμό της σημασίας και του περιεχομένου της έννοιας αυτής με αναφορά στο σύνηθες νόημα του όρου «ανοχή» στην καθημερινή γλώσσα, λαμβανομένου συγχρόνως υπόψη του πλαισίου εντός του οποίου χρησιμοποιούνταν η έννοια αυτή και των σκοπών της ρύθμισης της οποίας αποτελούσε τμήμα [24]. Από την ανάλυση αυτή προέκυψε ότι «όποιος ανέχεται επιδεικνύει παθητικότητα, καθόσον παραιτείται από τη *λήψη των μέτρων που έχει στη διάθεσή του*, προκειμένου να αντιμετωπίσει κατάσταση την οποία γνωρίζει και δεν επιθυμεί κατ' ανάγκη. […] [Η] έννοια της "ανοχής" σημαίνει ότι όποιος ανέχεται παραμένει αδρανής έναντι καταστάσεως στην οποία *θα είχε τη δυνατότητα να αντιταχθεί*» [25].

42. Επομένως, αφενός, ο δικαιούχος του προγενέστερου σήματος πρέπει να έχει «ανεχθεί συνειδητώς» τη χρήση σήματος μεταγενέστερου του δικού του επί μακρόν, ήτοι «κακόπιστα», «εν γνώσει» [26].

43. Αφετέρου, δεδομένου ότι η οδηγία 89/104 όπως και η οδηγία 2008/95 αποβλέπει στη «στάθμιση, αφενός, του συμφέροντος του δικαιούχου του σήματος να διασφαλίσει την ουσιώδη λειτουργία του σήματος και, αφετέρου, του συμφέροντος άλλων επιχειρηματιών να έχουν στη διάθεσή τους σημεία ικανά να διακρίνουν τα προϊόντα και τις υπηρεσίες τους» [27], ο σκοπός αυτός «συνεπάγεται ότι, προκειμένου να διασφαλισθεί αυτή η ουσιώδης λειτουργία, ο δικαιούχος προγενέστερου σήματος πρέπει να είναι σε θέση […] να αντιταχθεί στη χρήση μεταγενέστερου σήματος πανομοιότυπου με το δικό του» [28]. Ως εκ τούτου, το Δικαστήριο έκρινε στη σκέψη 49 της αποφάσεως Budějovický Budvar [29] ότι «κάθε προσφυγή ενώπιον διοικητικού ή δικαιοδοτικού οργάνου από τον δικαιούχο του προγενέστερου σήματος κατά τη διάρκεια του διαστήματος που προβλέπει το άρθρο 9, παράγραφος 1, της οδηγίας 89/104 [και, επομένως, το άρθρο 9, παράγραφος 1, της οδηγίας 2008/95] συνεπάγεται διακοπή της προθεσμίας της απώλειας δικαιώματος λόγω ανοχής».

[22] Απόφαση της 22ας Σεπτεμβρίου 2011, Budějovický Budvar (C-482/09, EU:C:2011:605, σκέψη 35).

[23] Βλ., κατ' αναλογίαν, απόφαση της 22ας Σεπτεμβρίου 2011, Budějovický Budvar (C-482/09, EU:C:2011:605, σκέψη 37).

[24] Βλ. απόφαση της 22ας Σεπτεμβρίου 2011, Budějovický Budvar (C-482/09, EU:C:2011:605, σκέψη 39 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

[25] Απόφαση της 22ας Σεπτεμβρίου 2011, Budějovický Budvar (C-482/09, EU:C:2011:605, σκέψη 44). Η υπογράμμιση δική μου.

[26] Απόφαση της 22ας Σεπτεμβρίου 2011, Budějovický Budvar (C-482/09, EU:C:2011:605, σκέψη 47).

[27] Απόφαση της 22ας Σεπτεμβρίου 2011, Budějovický Budvar (C-482/09, EU:C:2011:605, σκέψη 48).

[28] Απόφαση της 22ας Σεπτεμβρίου 2011, Budějovický Budvar (C-482/09, EU:C:2011:605, σκέψη 48).

[29] Απόφαση της 22ας Σεπτεμβρίου 2011 (C-482/09, EU:C:2011:605).

2. Επί του αναγκαίου πανηγυρικού τύπου του τερματισμού της ανοχής της προσβολής των δικαιωμάτων

44. Η άσκηση μιας τέτοιας προσφυγής συνιστά, προφανώς, έκφραση στον έσχατο βαθμό και με τον πλέον πανηγυρικό τρόπο της «δυνατότητας [του δικαιούχου] να αντιταχθεί», για να επαναλάβω τη διατύπωση που χρησιμοποίησε το Δικαστήριο. Εντούτοις, από το γράμμα και μόνον της σκέψης 49 της αποφάσεως Budějovický Budvar[30], δεν προκύπτει ότι το Δικαστήριο έκρινε ότι *μόνον* η άσκηση μιας τέτοιας προσφυγής μπορεί να έχει ως αποτέλεσμα τη διακοπή της προθεσμίας της απώλειας δικαιώματος λόγω ανοχής. Φρονώ ότι ούτε αυτό αποτελεί ρητή απαίτηση του νομοθέτη της Ένωσης, λαμβανομένης υπόψη της διατύπωσης του άρθρου 9, παράγραφοι 1 και 2, της οδηγίας 2008/95 καθώς και του άρθρου 54, παράγραφοι 1 και 2, και του άρθρου 111, παράγραφος 2, του κανονισμού 207/2009.

45. Η Heitech ισχυρίζεται ότι οι διατάξεις αυτές πρέπει να ερμηνευθούν υπό την έννοια ότι αναφέρονται μόνον σε ένδικα βοηθήματα που πράγματι ασκούνται προκειμένου να τεθεί τέρμα στην ανοχή και επικαλείται, προς στήριξη της επιχειρηματολογίας της, ορισμένες διατάξεις της οδηγίας 2004/48/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 29ης Απριλίου 2004, σχετικά με την επιβολή των δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας[31]. Οι διατάξεις αυτές παραπέμπουν συχνά στις εθνικές δικαστικές αρχές που είναι αρμόδιες για θέματα διανοητικής ιδιοκτησίας. Ωστόσο, επισημαίνω ότι σκοπός της οδηγίας 2004/48 είναι η προσέγγιση των εθνικών νομοθεσιών οι οποίες, μέχρι τότε, προσέφεραν ένα ανόμοιο επίπεδο προστασίας όσον αφορά τα μέσα επιβολής των δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας, οπότε έχει ακριβώς ως αντικείμενο, σύμφωνα με το άρθρο 1, «τα μέτρα, τις διαδικασίες και τα μέτρα αποκατάστασης που είναι αναγκαία για τη διασφάλιση της επιβολής των δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας». Όλα αυτά τα μέτρα, οι διαδικασίες και τα μέτρα αποκατάστασης έχουν δικαιοδοτικό χαρακτήρα. Επιπλέον, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι καμία διάταξη της οδηγίας 2004/48 δεν ρυθμίζει το ζήτημα της απώλειας δικαιώματος λόγω ανοχής, οπότε από το κείμενο της οδηγίας 2004/48 δεν μπορεί πραγματικά να συναχθεί κανένα συμπέρασμα χρήσιμο για την υπό κρίση υπόθεση.

46. Επομένως, εάν γίνει δεκτό ότι το κείμενο των δύο κανόνων που εξετάζονται εν προκειμένω δεν είναι σαφές, θα μπορούσε ευχερώς να συναχθεί το συμπέρασμα ότι οποιαδήποτε συμπεριφορά του δικαιούχου του προγενέστερου σήματος που τείνει να εκδηλώσει, κατά τρόπο κάπως ενεργό, διαφωνία ως προς τη χρήση από τον δικαιούχο του μεταγενέστερου σήματος του συγκεκριμένου σήματος και/ή σημείου θα μπορούσε να αρκεί για να διακοπεί η προθεσμία της απώλειας δικαιώματος λόγω ανοχής.

47. Εφόσον η γραμματική ερμηνεία των δύο διατάξεων που εξετάζονται εν προκειμένω δεν είναι διαφωτιστική, πρέπει, επομένως, να εξεταστεί από τελολογικής απόψεως. Συναφώς, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι ο νομοθέτης της Ένωσης κατέστησε σαφές ότι η απώλεια δικαιώματος λόγω ανοχής θεσπίστηκε «για λόγους ασφαλείας του δικαίου και χωρίς να θίγονται κατά τρόπο ανεπιεική τα συμφέροντα του δικαιούχου προγενέστερου σήματος»[32]. Επομένως, για να καλυφθεί το νομοθετικό κενό, πρέπει να ληφθεί δεόντως υπόψη η βούληση του νομοθέτη για

30 Απόφαση της 22ας Σεπτεμβρίου 2011 (C-482/09, EU:C:2011:605).

31 ΕΕ 2004, L 157, σ. 45.

32 Αιτιολογική σκέψη 12 της οδηγίας 2008/95.

«στάθμιση, αφενός, του συμφέροντος του δικαιούχου του σήματος να διασφαλίσει την ουσιώδη λειτουργία του σήματος και, αφετέρου, του συμφέροντος άλλων επιχειρηματιών να έχουν στη διάθεσή τους σημεία ικανά να διακρίνουν τα προϊόντα και τις υπηρεσίες τους» [33].

48. Από τα ανωτέρω προκύπτει ότι, κατά τη γνώμη μου, η ανοχή παύει όταν ο δικαιούχος του προγενέστερου σήματος *λάβει τα μέτρα* που έχει στη διάθεση του προκειμένου να *εξασφαλίσει την παύση* της προσβολής των δικαιωμάτων του. Δεδομένου δε ότι πρόκειται για στάθμιση των διακυβευόμενων συμφερόντων με σεβασμό της ασφάλειας δικαίου κάθε μέρους, η εναντίωση αυτή πρέπει να εκφραστεί με τον πανηγυρικό τύπο της προσφυγής στα διαθέσιμα ένδικα βοηθήματα για την επίτευξη δεσμευτικής λύσης.

49. Συγκεκριμένα, ο πανηγυρικός τύπος της εναντίωσης είναι αναγκαίος για να διασφαλιστεί, όπως ορθώς ισχυρίστηκαν η Heitech και η Επιτροπή, η πρακτική αποτελεσματικότητα του άρθρου 9, παράγραφος 1, της οδηγίας 2008/95 καθώς και του άρθρου 54, παράγραφοι 1 και 2, και του άρθρου 111, παράγραφος 2, του κανονισμού 207/2009. Πράγματι, εάν μια άτυπη αλληλογραφία, όπως η αποστολή μιας απλής επιστολής, θα μπορούσε να αρκεί για τη διακοπή της προθεσμίας της απώλειας δικαιώματος, η νομική κατάσταση του δικαιούχου του μεταγενέστερου σήματος (αν υποτεθεί ότι πληρούνται οι λοιπές απαιτούμενες προϋποθέσεις) δεν θα μπορούσε ποτέ να παγιωθεί. Ωστόσο, αυτή σαφώς δεν είναι η βούληση του νομοθέτη της Ένωσης, όπως υπομνήσθηκε ανωτέρω. Παραδείγματος χάριν, μια επιστολή με την οποία απειλείται κίνηση δικαστικής διαδικασίας, χωρίς να πραγματοποιηθεί ποτέ η απειλή αυτή, θα ισοδυναμούσε, για τον δικαιούχο του προγενέστερου σήματος, με παραίτηση, κατά την έννοια της αποφάσεως Budějovický Budvar [34], από τη λήψη των μέτρων που έχει στη διάθεσή του προκειμένου να αντιμετωπίσει μια κατάσταση την οποία γνωρίζει αδιαμφισβήτητα, παρατείνοντας, ως εκ τούτου, την ανοχή αντί να την διακόψει. Συναφώς, η αποστολή εγγράφου οχλήσεως δεν παρέχει περισσότερες εγγυήσεις όσον αφορά τη σοβαρότητα της πρόθεσης να δεσμευθεί ως προς την άσκηση των δικαιωμάτων του.

50. Ο πανηγυρικός τύπος της εναντίωσης είναι αναγκαίος καθόσον η ασφάλεια δικαίου επιβάλλει τον ακριβή καθορισμό τόσο του χρονικού σημείου έναρξης της προθεσμίας της απώλειας δικαιώματος [35] όσο και του χρονικού σημείου κατά το οποίο η προθεσμία αυτή διακόπτεται ή λήγει. Προς τούτο δε, μόνον ένα γεγονός που καταδεικνύει με κατηγορηματικό τρόπο τη σαφή και σοβαρή πρόθεση άσκησης των δικαιωμάτων του, όπως η κίνηση δικαστικής ή διοικητικής διαδικασίας, μπορεί να θέσει τέρμα στην ανοχή.

51. Από τα προεκτεθέντα προκύπτει ότι μόνον η απερίφραστη δήλωση της σαφούς και σοβαρής πρόθεσης να τεθεί τέρμα στην ανοχή, με την κίνηση, από τον δικαιούχο προγενέστερων δικαιωμάτων, δικαστικής ή διοικητικής διαδικασίας, μπορεί, εφόσον εκφραστεί εντός πενταετούς προθεσμίας από την ημερομηνία κατά την οποία ο τελευταίος έλαβε γνώση της χρήσης του μεταγενέστερου σήματος, να θέσει τέρμα στην ανοχή κατά την έννοια του άρθρου 9, παράγραφοι 1 και 2, της οδηγίας 2008/95 καθώς και του άρθρου 54, παράγραφοι 1 και 2, και του άρθρου 111, παράγραφος 2,του κανονισμού 207/2009.

[33] Απόφαση της 22ας Σεπτεμβρίου 2011, Budějovický Budvar (C-482/09, EU:C:2011:605, σκέψη 48). Βλ. επίσης σκέψη 34 της αποφάσεως αυτής και εκεί μνημονευόμενη νομολογία.

[34] Απόφαση της 22ας Σεπτεμβρίου 2011 (C-482/09, EU:C:2011:605).

[35] Βλ., σε εντελώς διαφορετικό ωστόσο πλαίσιο, απόφαση της 16ης Μαΐου 2000, Preston κ.λπ. (C-78/98, EU:C:2000:247, σκέψη 68).

Γ. Επί του τρίτου προδικαστικού ερωτήματος

52. Εάν, όπως προτείνω, το Δικαστήριο κρίνει ότι μόνον η προσφυγή ενώπιον διοικητικού ή δικαιοδοτικού οργάνου μπορεί να διακόψει την πενταετή προθεσμία και, επομένως, να θέσει τέρμα στην ανοχή κατά την έννοια του άρθρου 9, παράγραφος 1, της οδηγίας 2008/95 καθώς και του άρθρου 54, παράγραφοι 1 και 2, και του άρθρου 111, παράγραφος 2, του κανονισμού 207/2009, το αιτούν δικαστήριο ζητεί από το Δικαστήριο να διευκρινίσει περαιτέρω το ακριβές χρονικό σημείο κατά το οποίο η εν λόγω προθεσμία θεωρείται ότι έχει λήξει.

53. Συναφώς, επισημαίνω ότι από την ανάλυσή μου επί του πρώτου και του δευτέρου προδικαστικού ερωτήματος προκύπτει ότι είναι καθοριστική η στάση του δικαιούχου του προγενέστερου σήματος. Επομένως, κατά τη γνώμη μου, προκειμένου να προσδιοριστεί αν η προθεσμία της απώλειας δικαιώματος λόγω ανοχής έχει λήξει, πρέπει να ληφθεί υπόψη η οπτική γωνία του εν λόγω δικαιούχου προκειμένου να εξεταστεί αν, από υποκειμενικής απόψεως, έλαβε τα αναγκαία μέτρα προκειμένου να εξασφαλίσει την παύση της προσβολής των δικαιωμάτων του ασκώντας ένδικο βοήθημα. Κατά τον χρόνο άσκησης του ενδίκου αυτού βοηθήματος, συνάγεται σαφέστατα η σοβαρή και απερίφραστη πρόθεση του δικαιούχου του προγενέστερου σήματος να ασκήσει τα δικαιώματά του.

54. Εξάλλου, σε αντίθεση με την προθεσμία παραγραφής η οποία θίγει την άσκηση δικαιώματος το οποίο ο ενδιαφερόμενος δεν μπορεί πλέον να επικαλεστεί λυσιτελώς ενώπιον δικαστηρίου [36], η προθεσμία της απώλειας δικαιώματος πλήττει ευθέως και αμέσως την ικανότητα διαδίκου. Επομένως, το δικαίωμα προσφυγής στη δικαιοσύνη δεν έχει απολεσθεί εφόσον ασκηθεί εντός προθεσμίας πέντε ετών από της γνώσεως της χρήσεως και, ως εκ τούτου, είναι λογικό, κατά τη γνώμη μου, η προθεσμία της απώλειας δικαιώματος να διακόπτεται κατά την ημερομηνία άσκησης του ενδίκου βοηθήματος ή, ειδικότερα, κατάθεσης του εισαγωγικού της δίκης δικογράφου. Το δίκαιο της Ένωσης, μολονότι εναρμονίζει, αυτή καθεαυτήν, την προθεσμία της απώλειας δικαιώματος λόγω ανοχής καθώς και, κατ' αρχήν, τα αποτελέσματα της ανοχής αυτής, παρέχει στα κράτη μέλη διακριτική ευχέρεια να ρυθμίσουν τις διαδικαστικές προϋποθέσεις άσκησης του ενδίκου βοηθήματος (καθώς και τις προϋποθέσεις του παραδεκτού ή ακόμη της επίδοσής του) σκοπός του οποίου είναι ακριβώς να εξασφαλιστεί η παύση της ανοχής. Υπό τις συνθήκες αυτές, φρονώ ότι το να ληφθεί υπόψη ως ημερομηνία διακοπής της προθεσμίας της απώλειας δικαιώματος η ημερομηνία άσκησης του ενδίκου βοηθήματος αποτελεί, στο παρόν στάδιο εξέλιξης του δικαίου της Ένωσης, την πλέον ικανοποιητική λύση και την πλέον ικανή να εξομαλύνει τις εθνικές διαφορές που ενδέχεται να είναι εντονότερες κατά τη διάρκεια των διαδοχικών σταδίων της δικαστικής διαδικασίας. Κατά την ημερομηνία άσκησης του ενδίκου βοηθήματος, η πρόθεση του δικαιούχου του προγενέστερου σήματος μπορεί να διαπιστωθεί με σχετική βεβαιότητα [37].

55. Αντιθέτως, φρονώ ότι η επιλογή της ημερομηνίας της επίδοσης του ενδίκου βοηθήματος σε εκείνον κατά του οποίου στρέφεται θα ήταν πλέον παρακινδυνευμένη, λαμβανομένων υπόψη των διαφορών στις εθνικές πρακτικές τις οποίες ανέφερα προηγουμένως. Επί του σημείου αυτού, συμφωνώ με τις επιφυλάξεις που εξέφρασε η Επιτροπή.

56. Τέλος, φρονώ επίσης, συντασσόμενος με την άποψη της Επιτροπής, ότι, μολονότι, κατ' αρχήν, η προθεσμία της απώλειας δικαιώματος διακόπτεται από την ημερομηνία άσκησης του ενδίκου βοηθήματος ενώπιον του αρμόδιου δικαστηρίου, εναπόκειται εν τέλει στα επιληφθέντα

[36] Βλ. απόφαση της 8ης Νοεμβρίου 2012, Ευρωπαϊκή Δυναμική κατά Επιτροπής (C-469/11 P, EU:C:2012:705, σκέψη 52).

[37] Η βεβαιότητα αυτή δεν μπορεί παρά να είναι σχετική για όσο χρόνο δεν έχει εκδοθεί η δικαστική απόφαση επί της ουσίας και στο μέτρο που, παραδείγματος χάριν η παραίτηση από το ένδικο βοήθημα εξακολουθεί να είναι δυνατή κατά τη διάρκεια της δίκης.

δικαστήρια να κρίνουν εάν συντρέχει τέτοια περίπτωση. Επομένως, στο μέτρο που πρέπει επίσης να ληφθούν υπόψη τα συμφέροντα του δικαιούχου του μεταγενέστερου σήματος, η διακοπή της προθεσμίας απώλειας δικαιώματος μπορεί να πραγματοποιηθεί μόνον υπό ορισμένες προϋποθέσεις, η πρώτη εκ των οποίων είναι το παραδεκτό του ασκηθέντος ενδίκου βοηθήματος. Επίσης, επειδή πρέπει να λαμβάνονται υπόψη τα συμφέροντα αυτά, η ενημέρωση εκείνου κατά του οποίου στρέφεται το ένδικο βοήθημα σχετικά με την άσκηση του τελευταίου πρέπει να γίνεται εντός σχετικά σύντομου χρονικού διαστήματος μετά την άσκηση του εν λόγω ενδίκου βοηθήματος. Ο ασκήσας ένδικο βοήθημα ο οποίος καθυστερεί να τακτοποιήσει ένα εισαγωγικό της δίκης δικόγραφο το οποίο είναι ελλιπές ως προς τον τύπο, παραδείγματος χάριν, ή ο οποίος, με οποιονδήποτε τρόπο, παρακωλύει τη διαδικασία αφήνοντας να πλανάται ασάφεια όσον αφορά την πραγματική του πρόθεση να παρασταθεί ενώπιον του δικαστηρίου (όπως, παραδείγματος χάριν, παραλείποντας να καταβάλει τα δικαστικά έξοδα) ή, όπως αναφέρει το αιτούν δικαστήριο, καθυστερεί με δική του υπαιτιότητα να ενημερώσει εκείνον κατά του οποίου στρέφεται το ένδικο βοήθημα, ούτως ώστε η πάροδος του χρόνου να δημιουργεί στον τελευταίο μια δικαιολογημένη εμπιστοσύνη ότι μπορεί να επικαλεσθεί την ανοχή, δεν θα πρέπει, υπό αυτές τις πολύ ιδιαίτερες συνθήκες, να μπορεί να ισχυρισθεί ότι διέκοψε την προθεσμία της απώλειας δικαιώματος λόγω ανοχής έως ότου, αντιστοίχως, τακτοποιήσει το εισαγωγικό της δίκης δικόγραφο, καταβάλει τα δικαστικά έξοδα ή έως ότου συμμορφωθεί τελικά με τις επιταγές του επιληφθέντος δικαστηρίου ώστε το ένδικο βοήθημά του να μπορεί να θεωρηθεί εν τέλει ως πράγματι ασκηθέν.

57. Υπενθυμίζω ότι, κατά το δίκαιο της Ένωσης, η προθεσμία της απώλειας δικαιώματος λόγω ανοχής είναι πενταετής και αρχίζει να τρέχει από τη στιγμή που ο δικαιούχος του προγενέστερου σήματος έλαβε γνώση της χρήσης από τον δικαιούχο του μεταγενέστερου σήματος. Η πενταετής αυτή προθεσμία παρέχει πλήρως τη δυνατότητα στους δικαιούχους των προγενέστερων δικαιωμάτων να ασκήσουν τα δικαιώματά τους, στο πλαίσιο μιας κατάστασης την οποία γνωρίζουν από μακρού, χωρίς να αναμένουν τη λήξη της προθεσμίας για την άσκηση του ενδίκου βοηθήματός τους. Στην περίπτωση αυτή, έχουν κάθε συμφέρον να ασκήσουν το συντομότερο δυνατόν ορθά και έγκυρα το ένδικο βοήθημα, ειδάλλως θα τους προσαφθεί ολιγωρία [38].

58. Επομένως, υπό τις συνθήκες αυτές, όταν η λήξη της προθεσμίας της απώλειας δικαιώματος λόγω ανοχής επέλθει μεταξύ της άσκησης του εν λόγω ενδίκου βοηθήματος και της επίδοσής του σε εκείνον κατά του οποίου στρέφεται, εναπόκειται στο επιληφθέν δικαστήριο να εκτιμήσει αν υπήρξε καθυστέρηση στην ενημέρωση του τελευταίου, και, σε περίπτωση καταφατικής απαντήσεως, αν η καθυστέρηση αυτή μπορεί να αποδοθεί στη συμπεριφορά του ασκούντος το ένδικο βοήθημα κατά τη διάρκεια της διαδικασίας. Σε μια τέτοια περίπτωση, το επιληφθέν δικαστήριο θα πρέπει επίσης να εξετάσει κατά πόσον η συμπεριφορά αυτή μπορεί να θέσει εν αμφιβόλω τη σοβαρότητα του ενώπιόν του ασκηθέντος ενδίκου βοηθήματος και αν πρέπει να αντλήσει όλες τις εντεύθεν συνέπειες όσον αφορά τον υπολογισμό της προθεσμίας της απώλειας δικαιώματος λόγω ανοχής.

59. Από τα ανωτέρω προκύπτει ότι, στην περίπτωση άσκησης ενδίκου βοηθήματος από τον δικαιούχο του προγενέστερου σήματος, η ημερομηνία άσκησης του ενδίκου αυτού βοηθήματος πρέπει, κατ' αρχήν, να θεωρείται ως ημερομηνία διακοπής της πενταετούς προθεσμίας της απώλειας δικαιώματος που προβλέπεται στο άρθρο 9, παράγραφοι 1 και 2, της οδηγίας 2008/95, καθώς και στο άρθρο 54, παράγραφοι 1 και 2, και στο άρθρο 111, παράγραφος 2, του κανονισμού 207/2009. Οσάκις η λήξη της προθεσμίας αυτής επέρχεται μεταξύ της άσκησης του εν λόγω

[38] Και στην περίπτωση αυτή, όλα εξαρτώνται από την εκ μέρους του δικαστή εκτίμηση του συνόλου των περιστάσεων της υποθέσεως που υποβάλλεται στην κρίση του. Παραδείγματος χάριν, στην περίπτωση ενδίκου βοηθήματος που ασκείται στη λήξη της πενταετούς προθεσμίας, ενώ όμως τα δύο ενδιαφερόμενα μέρη βρίσκονταν επί μακρόν σε διαπραγματεύσεις ή συμμετείχαν σε διαδικασία εξωδικαστικής επίλυσης της διαφοράς, η καθυστέρηση της άσκησης του ενδίκου βοηθήματος δεν θα μπορούσε, βεβαίως, να ερμηνευθεί ως ολιγωρία εκ μέρους του δικαιούχου του προγενέστερου σήματος.

ενδίκου βοηθήματος και της επίδοσής του σε εκείνον κατά του οποίου στρέφεται, εναπόκειται στο επιληφθέν δικαστήριο να εκτιμήσει αν υπήρξε καθυστέρηση στην ενημέρωση του τελευταίου, και, σε περίπτωση καταφατικής απαντήσεως, αν η καθυστέρηση αυτή μπορεί να αποδοθεί στη συμπεριφορά του ασκούντος το ένδικο βοήθημα κατά τη διάρκεια της διαδικασίας. Σε μια τέτοια περίπτωση, το επιληφθέν δικαστήριο θα πρέπει επίσης να εξετάσει κατά πόσον η συμπεριφορά αυτή μπορεί να θέσει εν αμφιβόλω τη σοβαρότητα του ενώπιόν του ασκηθέντος ενδίκου βοηθήματος και αν πρέπει να αντλήσει όλες τις εντεύθεν συνέπειες όσον αφορά τον υπολογισμό της προθεσμίας της απώλειας δικαιώματος λόγω ανοχής.

Δ. Επί του τετάρτου προδικαστικού ερωτήματος

60. Με το ερώτημα αυτό, το αιτούν δικαστήριο ζητεί να διευκρινιστεί αν, σε περίπτωση απώλειας δικαιώματος, αυτή επηρεάζει όχι μόνον τις αξιώσεις παραλείψεως της χρήσεως του μεταγενέστερου σήματος, αλλά και τις παρεπόμενες ή συναφείς αξιώσεις, όπως εκείνες που αποσκοπούν στην αναγνώριση υποχρέωσης αποζημίωσης, στην παροχή πληροφοριών ή στην καταστροφή των προϊόντων παραποίησης/απομίμησης.

61. Κατ' αρχάς, πρέπει να δοθεί απάντηση στην ένσταση της ενάγουσας της κύριας δίκης ότι, στο μέτρο που δεν υφίσταται απώλεια δικαιώματος στη διαφορά της κύριας δίκης, δεν συντρέχει λόγος το Δικαστήριο να αποφανθεί επί του τετάρτου αυτού προδικαστικού ερωτήματος. Υπενθυμίζω ότι, μολονότι αποστολή του Δικαστηρίου είναι να παρέχει στο αιτούν δικαστήριο χρήσιμη ερμηνεία των διατάξεων που προτίθεται να εφαρμόσει, εντούτοις το Δικαστήριο δεν είναι αρμόδιο να αποφαίνεται επί των πραγματικών περιστατικών της κύριας δίκης ή να εφαρμόζει επί εθνικών μέτρων ή καταστάσεων τους κανόνες του δικαίου της Ένωσης των οποίων έχει δώσει την ερμηνεία, δοθέντος ότι τα ζητήματα αυτά εμπίπτουν στην αποκλειστική αρμοδιότητα των εθνικών δικαστηρίων [39]. Επομένως, το Δικαστήριο δεν μπορεί να εκκινήσει από την παραδοχή ότι δεν έχει απολεσθεί το δικαίωμα όσον αφορά την αγωγή που άσκησε η ενάγουσα της κύριας δίκης ενώπιον του εθνικού δικαστηρίου ούτως ώστε να μην αποφανθεί επί του υποβληθέντος ερωτήματος.

62. Επανερχόμενος στο τέταρτο προδικαστικό ερώτημα, επισημαίνω, πρώτον, ότι ούτε το γράμμα του άρθρου 9, παράγραφοι 1 και 2, της οδηγίας 2008/95 ούτε το γράμμα του άρθρου 54, παράγραφοι 1 και 2, καθώς και του άρθρου 111, παράγραφος 2, του κανονισμού 207/2009 διευκρινίζουν συγκεκριμένα τα αποτελέσματα της απώλειας δικαιώματος. Ωστόσο, από την ανάγνωση των διατάξεων αυτών προκύπτει ότι, εάν πληρούνται οι προϋποθέσεις που προβλέπονται κατά τα λοιπά στις εν λόγω διατάξεις για τη διαπίστωση της απώλειας δικαιώματος, ο δικαιούχος του προγενέστερου σήματος «δεν δικαιούται πλέον, βάσει του προγενέστερου σήματος, να ζητήσει την ακύρωση ούτε να αντιταχθεί στη χρήση του μεταγενέστερου σήματος για τα προϊόντα ή τις υπηρεσίες για τις οποίες το μεταγενέστερο σήμα χρησιμοποιήθηκε» [40]. Επομένως, a contrario, ο δικαιούχος του σήματος, πριν απολέσει το δικαίωμά του λόγω ανοχής, μπορεί αφενός να ζητήσει την ακυρότητα του μεταγενέστερου σήματος και αφετέρου να αντιταχθεί στη χρήση του ασκώντας αγωγή για παραποίηση/απομίμηση [41].

[39] Από πλούσια νομολογία, βλ., ιδίως, απόφαση της 7ης Σεπτεμβρίου 2006, Jehle, Weinhaus Kiderlen (C-489/04, EU:C:2006:527, σκέψη 36 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

[40] Άρθρο 9, παράγραφος 1, της οδηγίας 2008/95. Το άρθρο 54 του κανονισμού 207/2009 έχει παρόμοια, αλλά όχι απολύτως πανομοιότυπη διατύπωση.

[41] Πρβλ. διάταξη της 10ης Μαρτίου 2015, Rosa dels Vents Assessoria (C-491/14, EU:C:2015:161, σκέψη 25).

63. Όσον αφορά το σήμα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, τα αποτελέσματα της ακυρότητας ορίζονται στο άρθρο 55, παράγραφος 2, του κανονισμού 207/2009, κατά το οποίο «[τ]ο σήμα της ΕΕ […] θεωρείται ότι ουδέποτε παρήγαγε τα αποτελέσματα που προβλέπει» ο κανονισμός αυτός, τα οποία διέπονται από το τμήμα 2 του τίτλου ΙΙ του εν λόγω κανονισμού. Η οδηγία 2008/95 δεν περιέχει ισοδύναμες διατάξεις και από την αιτιολογική σκέψη 6 της οδηγίας αυτής προκύπτει ότι «[τ]α κράτη μέλη πρέπει να διατηρήσουν το δικαίωμα καθορισμού των αποτελεσμάτων της έκπτωσης ή της ακυρότητας των σημάτων».

64. Όπως και στην ανάλυση που πραγματοποιήθηκε στο πλαίσιο του πρώτου και του δευτέρου προδικαστικού ερωτήματος, το γράμμα του άρθρου 9, παράγραφοι 1 και 2, της οδηγίας 2008/95 καθώς και του άρθρου 54, παράγραφοι 1 και 2, και του άρθρου 111, παράγραφος 2, του κανονισμού 207/2009 πρέπει να αποσαφηνισθεί με τελολογική ερμηνεία των διατάξεων αυτών. Εφόσον δε η απώλεια δικαιώματος λόγω ανοχής αποτελεί μηχανισμό που έχει προβλεφθεί για τη διασφάλιση της στάθμισης των συμφερόντων που συνδέονται με την τήρηση της επιταγής της ασφάλειας δικαίου, φρονώ ότι θα αντέβαινε στην αρχή αυτή το ενδεχόμενο, μετά από πέντε έτη ανοχής, ο δικαιούχος του προγενέστερου σήματος να μην μπορεί πλέον να ζητήσει την ακύρωση του μεταγενέστερου σήματος ούτε να αντιταχθεί στη χρήση του, αλλά να εξακολουθεί να έχει τη δυνατότητα να λάβει αποζημίωση μετά από χρήση στην οποία δεν αντιτάχθηκε όταν μπορούσε να το πράξει και στην οποία δεν μπορεί πλέον να αντιταχθεί λόγω της απώλειας του δικαιώματος. Πράγματι, η επιδιωκόμενη ασφάλεια δικαίου θα διακυβευόταν εάν ο δικαιούχος του προγενέστερου σήματος εξακολουθούσε να έχει επ' αόριστον τη δυνατότητα να λάβει αποζημίωση καθ' όλη τη διάρκεια της παράλληλης χρήσης των δύο σημάτων την οποία έχει ανεχθεί. Επιπλέον, λόγω αυτής ακριβώς της ανοχής, η εξασφάλιση της καταστροφής προϊόντων που δεν μπορούν να χαρακτηρισθούν ως προϊόντα παραποίησης/απομίμησης θα αποτελούσε νομικό παραλογισμό.

65. Ως εκ τούτου, κλίνω προς την άποψη ότι η αδυναμία «να αντιταχθεί στη χρήση του μεταγενέστερου σήματος», κατά την έννοια του άρθρου 9, παράγραφοι 1 και 2, της οδηγίας 2008/95 καθώς και του άρθρου 54, παράγραφοι 1 και 2, και του άρθρου 111, παράγραφος 2, του κανονισμού 207/2009, πρέπει να ερμηνεύεται ευρέως, ώστε, από τη στιγμή που διαπιστώνεται η απώλεια δικαιώματος λόγω ανοχής, ο δικαιούχος του προγενέστερου σήματος να χάνει όλα τα προνόμιά του που συνδέονται με τον προγενέστερο χαρακτήρα του σήματός του έναντι του δικαιούχου του μεταγενέστερου σήματος, του οποίου τη χρήση ανέχθηκε και ότι, κατά συνέπεια, η απώλεια δικαιώματος λόγω ανοχής πρέπει να νοείται ότι επηρεάζει όχι μόνον τις αξιώσεις παραλείψεως, αλλά και τις παρεπόμενες αξιώσεις που απορρέουν από το δικαίωμα του προγενέστερου σήματος, όπως αξιώσεις αποζημίωσης, παροχής πληροφοριών ή καταστροφής.

V. Πρόταση

66. Λαμβανομένου υπόψη του συνόλου των προεκτεθέντων, προτείνω στο Δικαστήριο να απαντήσει στα προδικαστικά ερωτήματα που υπέβαλε το Bundesgerichtshof (Ανώτατο Ομοσπονδιακό Δικαστήριο, Γερμανία) ως εξής:

1) Το άρθρο 9, παράγραφοι 1 και 2, της οδηγίας 2008/95/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 22ας Οκτωβρίου 2008, για την προσέγγιση των νομοθεσιών των κρατών μελών περί σημάτων, καθώς και το άρθρο 54, παράγραφοι 1 και 2, και το άρθρο 111, παράγραφος 2, του κανονισμού (ΕΚ) 207/2009 του Συμβουλίου, της 26ης Φεβρουαρίου 2009, για το σήμα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, έχουν την έννοια ότι μόνον η απερίφραστη δήλωση της σαφούς και σοβαρής πρόθεσης να τεθεί τέρμα στην ανοχή, με την κίνηση, από τον δικαιούχο

προγενέστερων δικαιωμάτων, δικαστικής ή διοικητικής διαδικασίας, μπορεί, εφόσον εκφραστεί εντός πενταετούς προθεσμίας από την ημερομηνία κατά την οποία ο τελευταίος έλαβε γνώση της χρήσης του μεταγενέστερου σήματος, να διακόψει την προθεσμία της απώλειας δικαιώματος λόγω ανοχής.

2) Στην περίπτωση άσκησης ενδίκου βοηθήματος από τον δικαιούχο του προγενέστερου σήματος, η ημερομηνία άσκησης του ενδίκου αυτού βοηθήματος πρέπει, κατ' αρχήν, να θεωρείται ως ημερομηνία διακοπής της πενταετούς προθεσμίας της απώλειας δικαιώματος που προβλέπεται στο άρθρο 9, παράγραφοι 1 και 2, της οδηγίας 2008/95, καθώς και στο άρθρο 54, παράγραφοι 1 και 2, και στο άρθρο 111, παράγραφος 2, του κανονισμού 207/2009. Οσάκις η λήξη της προθεσμίας αυτής επέρχεται μεταξύ της άσκησης του εν λόγω ενδίκου βοηθήματος και της επίδοσής του σε εκείνον κατά του οποίου στρέφεται, εναπόκειται στο επιληφθέν δικαστήριο να εκτιμήσει αν υπήρξε καθυστέρηση στην ενημέρωση του τελευταίου, και, σε περίπτωση καταφατικής απαντήσεως, αν η καθυστέρηση αυτή μπορεί να αποδοθεί στη συμπεριφορά του ασκούντος το ένδικο βοήθημα κατά τη διάρκεια της διαδικασίας. Κατά περίπτωση, το επιληφθέν δικαστήριο θα πρέπει επίσης να εξετάσει κατά πόσον η συμπεριφορά αυτή μπορεί να θέσει εν αμφιβόλω τη σοβαρότητα του ενώπιόν του ασκηθέντος ενδίκου βοηθήματος και αν πρέπει να συναγάγει όλες τις εντεύθεν συνέπειες όσον αφορά τον υπολογισμό της προθεσμίας της απώλειας δικαιώματος λόγω ανοχής.

3) Το άρθρο 9, παράγραφοι 1 και 2, της οδηγίας 2008/95, καθώς και το άρθρο 54, παράγραφοι 1 και 2, και το άρθρο 111, παράγραφος 2, του κανονισμού 207/2009 έχουν την έννοια ότι, από τη στιγμή που διαπιστώνεται η απώλεια δικαιώματος λόγω ανοχής, ο δικαιούχος του προγενέστερου σήματος χάνει όλα τα προνόμιά του που συνδέονται με τον προγενέστερο χαρακτήρα του σήματός του έναντι του δικαιούχου του μεταγενέστερου σήματος, του οποίου τη χρήση ανέχθηκε και ότι, κατά συνέπεια, η απώλεια δικαιώματος λόγω ανοχής κατά την έννοια των διατάξεων αυτών πρέπει να νοείται ότι επηρεάζει όχι μόνον τις αξιώσεις παραλείψεως, αλλά και τις παρεπόμενες αξιώσεις που απορρέουν από το δικαίωμα του προγενέστερου σήματος.